

Demografi (Nüfus Bilim) :

Nüfusun büyüklüğünü, yapısını, coğrafi dağılımını ve bunların zaman içerisindeki değişimini doğurganlık, ölümlülük, evlenme, boşanma ve sosyal hareketlilik süreçleri yardımıyla matematiksel ve istatistiksel yöntemlerle inceleyen bilim dalıdır.

Bir nüfusun çeşitli yönleriyle incelenmesi, zaman boyutundaki değişimlerinin saptanması ve farklı nüfusların demografik açıdan karşılaştırılması amacıyla başta nüfus sayımları, doğum-ölüm kayıtları olmak üzere pek çok veri kaynağından yararlanılmaktadır. Nüfusun doğasını anlamak farklı kaynaklardan elde edilen veriyi daha kullanışlı ve anlaşılır biçimlere dönüştürmek de sayılar, hızlar ve oranlar yardımıyla mümkün olmaktadır.

Sayı, belirlenmiş bir yerde ve zamanda meydana gelen herhangi bir demografik olayın ya da nüfusun mutlak olarak değeridir. Örneğin Türkiye’de 2018 yılında 1248847 doğum gerçekleşmiştir.

Hız, belli bir dönemde meydana gelen olayların sayısının olay bakımından riskli olan nüfusa bölümüyle elde edilmektedir. Hız aynı zaman döneminde farklı nüfuslar arasında karşılaştırma yapılmasını sağlar. Örneğin 2005-2010 yılları arasında Türkiye’de 1000 nüfus başına ortalama 18.4 canlı doğum düşmekteyken aynı dönemde Almanya’da ortalama 8.1 canlı doğum düşmektedir.

Oran, bir nüfusa ilişkin alt grubun toplam nüfusa ya da başka bir alt gruba ilişkisini yansıtmaktadır. Örneğin 2018 yılında Türkiye’de cinsiyet oranı 105’dir. Yani 100 kadın nüfus başına 105 erkek nüfus düşmektedir.

Demografik Veri Kaynakları:

1. Nüfus Sayımları
2. Demografik Araştırmalar (örneklem araştırmaları)
3. Kayıt Sistemi
  - Hayati olaylar
  - Nüfus kayıtları

1. Nüfus Sayımları: Belirli bir zamanda sınırları iyi tanımlanmış bir bölgedeki nüfusun demografik, sosyal ve ekonomik verilerinin toplanması, değerlendirilmesi, analizi ve yayımıdır.

- ✓ Sayımlar nüfusun niceliğini ve niteliğini yani büyüklüğünü ve özelliklerini tanımayı sağlar.
- ✓ Nüfus sayımları demografinin temel veri kaynağıdır. Bir ülkedeki nüfusun tümü sayıldığı için oldukça masraflı ama kapsamlı bir bilgi edinme yöntemidir.
- ✓ Kitlede en ender rastlanan olayları bile belirleyebilir.
- ✓ Nüfus sayımları belli bir zaman diliminde nüfusun bütününe uygulandığı için bir fotoğraf olarak düşünülmektedir.

Olası Hatalar:

- Eksik sayımlar
- Çift sayılanlar
- Yaşları tespit edilemeyenler

Bu hatalar nüfusun gerçek büyüklüğünden daha fazla veya daha az çıkmasına neden olur.

Türkiye’de Nüfus Sayımları:

Türkiye’de Cumhuriyet döneminde 14 nüfus sayımı yapılmıştır. İlki 1927’de, ikincisi 1935 yılında yapılmıştır. Bundan sonra her 5 yılda bir düzenli olarak devam edilmiştir. 1990 yılından sonra her 10 yılda bir yapılmasına karar verilmiştir. 1997 yılında seçmen kütüklerini güncellemek için bir nüfus tespiti yapılmıştır. 2006 yılında ise adrese dayalı nüfus kayıt sistemine geçilmiştir.

2. Demografik Araştırmalar:

Bu araştırmalar daha geniş bir kapsam da, daha net tanımlanmış bir amaç, daha özel konular, daha uzun anketler kullanılarak yapılır. Demografik araştırmalar, genel nüfus sayımları ve doğum-ölüm istatistiklerine tamamlayıcı bir yöntem olarak kullanılır. Daha detaylı sorular sorma imknı olduğu için nüfusun fotoğrafını daha yakından çekme yani bazı özel konulara odaklanma imknı vardır. Demografik araştırmalar ile çok ayrıntılı bilgiye ulaşılması avantajı iken, ender rastlanan olaylara ulaşılamaması, tahmininin yapılamaması dezavantajıdır.

Bu araştırmalar genellikle ülkelerin nüfus ve istatistik müdürlükleri tarafından yürütülür. Türkiye’de bu işi TK ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü stlenmiştir. Türkiye’de yapılan demografik araştırmaların en önemlileri Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından gerçekleştirilmektedir. İlki 1968’de yapılan ve her 5 yılda bir gerçekleştirilen bu demografik araştırmalar 40 yıllık bir dönemi kapsadığı için tarihsel olarak karşılaştırmalı inceleme imknı da sunmaktadır. Bu demografik araştırmalar nüfus sayımlarının ara dönemlerinde gerçekleştirilmektedir. Böylece hem tamamlayıcı demografik veri sağlanmakta hem de nüfus ve sağlık göstergelerine ilişkin bilgi üretmektedir. Bu veriler devlet kurumlarının hizmet alanları ile ilgili bilgilerin güncellemesi ve politik özelliklerini belirlemesi açısından önemlidir.

Yapılan demografik araştırmalar aşağıdaki verilen yıllarda yapılmış ve daha sonra yayınlanmıştır.

1968: Türkiye’de Aile Yapısı ve Nüfus Sorunları Araştırması

1973:Türkiye’de Nüfus Yapısı ve Nüfus Sorunları Araştırması

1978: Türkiye’de Doğurganlık Araştırması

1983: Türkiye’de Doğurganlık ve Aile Sağlığı Araştırması

1988: Türkiye’de Doğurganlık ve Sağlık Araştırması

1993: Türkiye’de Nüfus ve Sağlık Araştırması

1998: Türkiye’de Nüfus ve Sağlık Araştırması

2003: Türkiye’de Nüfus ve Sağlık Araştırması

2008: Türkiye’de Nüfus ve Sağlık Araştırması

2013: Türkiye’de Nüfus ve Sağlık Araştırması

2018: Türkiye’de Nüfus ve Sağlık Araştırması

Demografik Araştırma Tipleri:

Uzun Süreli Yayımlı Anket: Bu yöntemde bir demografik grubun veya yaş kuşağının uzun bir zaman içinde takip edilmesi söz konudur. Uzun süreli araştırma ekipleri kurulması gerektiği için masraflı ama derinlemesine bilgi edine konusunda kıymetli bir yöntemdir.

Demografik Biyografi Araştırmaları: Bir öncekine göre daha düşük maliyetli bir yöntemdir. Kişilerin doğum, evlilik, ölüm gibi demografik olayları yaşamalarına dair geriye dönük sorularla bilgi toplanmasını amaçlar. Gelişmekte olan ülkeler daha yaygın olarak kullanır.

3. Kayıt Sistemi

Hayati Olaylar: Doğum ve ölümlerin kaydedilmesi modern devletlerde yasal bir zorunluluktur. Vatandaşlar nüfus cüzdanı edinebilmek için kayı olmak zorundadır.

Nüfus Kayıtları: Sürekli kayıt sistemidir. Doğum, ölüm, evliliklerin bildirilmesi zorunlu olduğu için genel nüfus sayımından farklı olarak her zaman devam eden bir bilgi toplama yöntemidir.

Türkiye Nüfusu	
Toplam Nüfus Aralık 2018	83 003 882
Nüfus Yoğunluğu (<i>km²</i> 'ye düşen insan sayısı)	107
Yıllık Nüfus Artış Hızı	%14.7
Ortanca yaş (toplam nüfus)	32.0
Kadın	32.7
Erkek	31.4
Ortalama yaşam süresi (2018)	78.3
Kadın	81.0
Erkek	75.6
Şehirleşme Oranı (Kentsel bölgelerde yaşayanların toplam nüfusa oranı)	% 92.3

(15-64) yaş grubundaki çalışma yaşındaki nüfus toplam nüfusun % 67.8'ini,

(0-14) yaş grubu toplam nüfusun % 23.4'ünü,

65 ve daha yukarı yaş grubundakiler ise toplam nüfusun % 8.8 'ini oluşturmaktadır.

Kaynaklar

1. Başar, E. (2010). Demografiye Giriş. *Gazi Kitabevi, Ankara.*
2. Daniş, D. Nüfus Sosyolojisi TÜBA açık ders notları
3. Yusuf, F., Martins, J. M., Swanson, D. A., Martins, J. M., & Swanson, D. A. (2014). *Methods of demographic analysis.* Dordrecht: Springer.